

Minder fra Vestfyns Kulturhistorie.

En Redegørelse for de to Hjemstavnsudstillinger i Tommerup
1925 og i Glamsbjerg 1926.

Det Folkerøre, som har taget Navn efter *Hjemstavn*, har i de senere Aar været i stærk og glædelig Fremvækst. Trangen til Rodfæste i Hjemstavns Jordbund, Lysten til at kende Egnens Natur og Mindesmærker, Kærligheden til den arvede Folkekultur har faaet ny Næring efter de rodløse og oprevne Tilstande, som Verdenskrigen førte med sig. Herom vidner de *Hjemstavnskursus*, der er bleven afholdt i forskellige Egne af Landet under mægtig Tilslutning fra nær og fjern (Rønde, Kerteminde, Tønder, Lolland). Og som et Led i denne Bevægelse maa ogsaa de *Hjemstavnsudstillinger* ses, der har været indrettet ved Husmændenes Udstilling i Tommerup 1925 og ved Amtsudstillingen i Glamsbjerg 1926.

For en Del af Udstillingsgæsterne har de gamle Ting vel nok nærmest været, hvad man med et fælt Fremmedord kalder »Rariteter«, mærkelige Ting, egnede til at fange Tilskuernes Nyfikenhed. Men for mange har de været en æggende Spore til at uddybe *den historiske Sans* i Ordets bedste og inderligste Mening. Især var det opmuntrende at lægge Mærke til, hvordan en Mængde unge Mennesker ivrigt iagttog de udstillede Oldsager, sammenlignede, drøftede, kom i Tanker om, hvad de havde set her eller der, eller hvad de selv havde fundet under Arbejdet i Mark og Mose.

En Redegørelse for noget af det væsentligste paa disse to Udstillinger turde være paa sin Plads i Historisk Aarbog. Dog vil en Del af de Genstande, der tog sig allersmukkeste ud, ikke blive omtalt. Kun det mest særprægede, endda valgt i Flæng, vil komme med.

Hjemstavnsudstillingen i Tommerup 1925.

I September 1925 afholdt Odense og Assens Husmandskredse en Udstilling i Tommerup Stationsby. Den, der skriver

disse Linjer, var Udstillingens Sekretær. Ved et Udvalgs møde fremsatte jeg Forslag om at indrette en Afdeling for Hjemstavnsrøgt og Bygningskultur og fik straks Tilslutning hos Udvalget. Tanken var groet frem under Paavirkning fra Sverrig, hvor Hjemstavnsrøret bl. a. har sat Frugt i Afholdelse af *Bygdemesser*, Udstillinger med Hjemstavnspræg.

Gennem Bladene blev nu Egnens Folk opfordret til at hjælpe os med at fremdrage Træk af vestfynsk Bondekultur, især som den har givet sig Udslag i Boligskik og Hjemmesyssel, ved at give Tilsagn om Udlaan af smukke og ejendommelige Genstande fra ældre Tid. Opfordringen blev fulgt af mange, og der strømmede saa mange Tilbud ind, at det overgik alle Forventninger.

Tegneren, Lærer Frode Lund, Ore, havde malet to Billeder med Fyndord, der skulde være som en Slags Valgsprog for Udstillingen. Det ene Billede var bygget over H. V. Kaalunds Vers:

Jeg kan se paa en gammeldags Navneklud
med godmodige Øjne;
men jeg synes de Huse man nu ryster ud
er mestendels Løgne.

Og paa det andet saas H. C. Andersens kendte Verslinjer:

Det gamle Træ, o lad det staa,
det maa I ikke fælde.

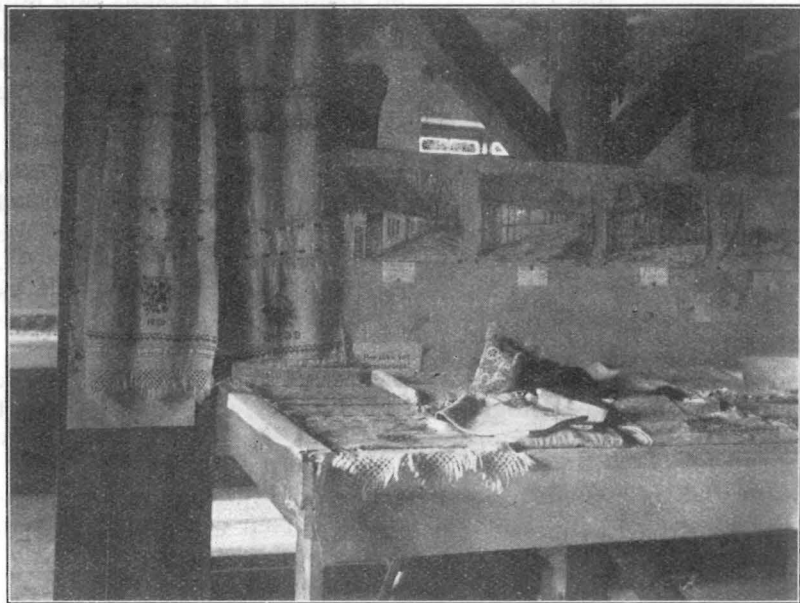
Med disse Fyndord var Udstillingens Retningslinje ridset op. Den havde til Huse i en Halvkælder med hvidkalkede Vægge, smaarudede Vinduer og Fyrretræs Bjælker, der tillige med op-hængte Humleranker gav de fremlagte Genstande en stemningsfuld og hyggelig Indfatning.

Lad mig begynde med den ældste Ting, Udstillingen ejede. Det var en stor, smuk Benod, funden ved Tørvegravning i Assenbølle Mose i Vissenbjerg Sogn. Allerede dens dybbrune Lød gav den et ærværdigt og tiltrækkende Udseende. Men den har ogsaa sine 7—8000 Aar paa Bagen. Dens Udseende vidnede klart om, at den hører hjemme i den Tidsalder, der ligger forud for den ældre Stenalder: Mulleruptiden eller »Benalderen«. Paa den Tid var Fyn landfast med Sjælland, hvor tre store Bopladsfund giver os Oplysning om »Mullerupkulturen«s Særpræg. Vi maa da og tænke os, at en eller flere af Indbyggerne derovre — maaske fra Mullerup, som ligger os nærmest — paa Strejftog er naaet over til Vestfyn og har tabt den smukt formede Benod, rimeligvis under Jagten paa et eller andet Vildt.

Om en gammel Hjemmenæring, der ogsaa har haft Tilhold paa Fyn, vidnede adskillige »Jydepotter«, deriblandt en Lyseform,

som ifølge Ejerens Opgivende er lavet i Karhuse i Vissenbjerg Sogn. Disse Jydepotter synes ikke at være nogen Sjældenhed her paa Egnen. Det maa man derimod sige om en anden Industrigenstand, en smuk Kande af Fajance, fremstillet paa Porcelænsfabriken ved Hesbjerg (Ubberud Sogn), der var i Virksomhed for 100 Aar siden. Denne Kande er senere kommen i Nationalmusæets Eje.

En usædvanlig smuk og righoldig Samling af gammeldags Haandarbejde — syede, vævede og broderede Sager — vakte megen Beundring; men da denne Samling hørte hjemme paa Lyø, skal

Fra Hjemstavnsudstillingen i Tommerup 1925.

den kun lige omtales. Fra Egnen stammede flere smukke Daabskjoler. En af dem udmærkede sig fremfor de andre baade ved sit Udseende og sin Historie. Den er syet 1808 i Søllested Præstegaard og er en Omdannelse af en spansk Officers Vest. Med sit gule Silketøj og sine broderede Blomster — Vestelommen kan endnu skimtes — tiltrak den sig alles Opmærksomhed. Det kan tilføjes, at den nuværende Ejers Børn allesammen er bleven døbt i den gamle, fine Daabskjole med den enestaaende Historie.

En Konfirmationskjole fra 1819, hjemmehørende i Vissenbjerg Sogn, hørte ogsaa til de Ting, der blev lagt Mærke til. Det samme gælder om et indrammet Billede, tegnet og farvelagt af

Forbryderen Boye, der aabenbart maa have haft Evner i den Retning. Mellem de gamle Papirer, der var fremlagt, saas et Bindebrev fra Midten af forrige Aarhundrede og et Kærestebrev fra 1829. Det sidste er skrevet af en Dragon, der laa i Tjeneste i Odense. Et lille Uddrag vil vise, at det ikke er uden Værdi som tidshistorisk Kildeskrift:

I maa troe, at der er slet ingen Rarhed ved at ligge her i Vinter, vi kan aldrig sige os nogen Dag fri for pryel eller ogsaa at blive arresteret, for det kan vi blive for en ringe Forseelse. Men Gode — — du kommer til at sende mig min Klokke herud for nu haver ieg kommet for sildig og to gange og kommer ieg nu tredie Gang, er ieg bange at ieg faaer paa Rygstykkerne og een Gang for sildig i Øvelse blot fordig at ieg ikke kan faae at vide, hvad Klokken er — —.

Ved en Lejlighed som denne faldt det naturligt at mindes den vestfynske Folkedigter Lars Clausen (1841—93). Det skete ved at fremlægge et af hans Haandskrifter, den lille Samling »Udvalgte Digte« fra 1898 og Tegninger til den nye Udgave, »Viser og Vers«, der udkom ved Juletid 1925. Der var ogsaa Prøver paa Lars Clausens Kunstvævning, en rød og en hvid Dug med indvævede Billede og et indrammet Billede.

Af Udviklingen i Tommerup Stationsby fik man et Indtryk gennem en Række Fotografier og et Maleri, der fremstillede et Stykke af det Tommerup, der forsvandt, da Dobbeltsporet blev bygget.

Hjemstavnsafdelingen ved Husmændenes Udstilling i Tommerup blev indrettet og ordnet af Olaf Andersen og Eline Andersen.

Hjemstavnsudstillingen i Glamsbjerg 1926.

I den smukke, hjemlige Bygning for Amtsudstillingen i Glamsbjerg fik Hjemstavnsafdelingen sin Plads i Fløjen til venstre for Hovedindgangen. Rummet her havde ikke i sig selv det gammel-dags stemningsfulde Præg som i Tommerup. Til Gengæld var der i Glamsbjerg indrettet en Bondestue, som viste sig at øve en meget stor Tiltrækningskraft. Især var Tilstrømningen overvældende, naar et Par »gamle Koner« rykkede ind nogle Timer hver Eftermiddag og gik i Gang med at karte og spinde; stundom blev der ogsaa givet en gammel Vise til bedste; det ene med det andet hjalp til at give Stuen et mere naturligt og levende Præg.

Kærnen i Bondestuen var et Bord og et Kandeskab, begge hjemmehørende i en vestfynsk Sulegaard. Bordbenene gøret

meget ærverdigt Indtryk, og i den forrige Bordplade, fortælles der, har Svenskerne hugget med deres Sabler i 1658. Kakkellovnen var lille, men ejendommelig som Overgangsform mellem den aabne Skorsten og den lukkede Ovn: paa en Ovnkrog hang Gryden inde i selve Ildrummet. Mellem Stuens øvrige Møbler saas et Penge-skab fra 1780 og en af de kendte Køng-Klokker med Indskriften:

I Bondestuen.

Om Tidens Flygtighed jeg minder dig,
 anvend den vel, og nyd den viselig.

Paa Bordet stod Trætallerkener og en mægtig Ølkovs af Træ. Og i Kandeskabet, saavel som i det egentlige Udstillingsrum, saas en Mængde kønne Tallerkener af engelsk eller hollandsk Oprindelse. Stuen var iøvrigt udstyret med Simestole, en Klædeskiste, Spyttebakker af Træ, Gravskrifter og Skyggebilleder paa Væggene, Varmebækken, en Vugge, der ligesom Skabet var holdt i de gamle Almuefarver, et Spejl, og, for at nævne et Par morsomme Smaating, en Haandvarmer (Lerpotte med Huller) og en Fodvarmer af Ler med et firkantet Rum til at lægge Gløder i.

Midterstykket af Langvæggen til højre for Indgangen var heligt Mindet om Vestfyns Maler, den udmærkede Kunstner Dankvart Dreyer (født i Assens 1816, død i Barløse 1852). Paa denne Væg hang seks værdifulde Malerier, der alle havde Alderens fine Ædelrust over sig. I Midten et levende og sjælfult Portræt af en gammel Mand. Nedenunder et lille Blomsterbillede, malet paa Bindet af en Stilebog, da Dankvart Dreyer var 13 Aar gammel. Tre af de øvrige Malerier bragte Bud fra Egnen: et Landskab fra Lillebælt med Udsyn mod Fænø, en Gaard i Landsbyen Barløse, hvor Kunstneren boede i sine sidste Aar, og Østerport i Assens — senere nedreven — med Dankvart Dreyers og Willemoes' Barn-domshjem.

Straks indenfor Døren var der ophængt tre mægtige Hjortetakker fra Egnen: et Rensdyrhorn — ældst af alle Genstande paa Udstillingen — fundet i Glamsbjerg Grave, en Tak af Kronhjort fra Langsted Mose, og en prægtig om end lidt søndret Elsdyrtaak.

De egentlige Oldsager var ikke særlig mange, men til Gengæld indeholdt de meget fængslende Enkeltheder. Værd at nævne er især Offerfundet fra »Øjet« (se Historisk Aarvog 1925), en smuk Spydspids, nogle Bronzeøkser og en usædvanlig fin Stenøkse af sort Bjergart. Middelalderlige Fund savnedes heller ikke. Jeg nævner Fraadsten fra Kapellet ved Voldtofte, hvis Ødelevn er afdækket af Nationalmusæet, og Munkesten fra en Borg i Søllested.

Af de ældre Brugsgenstande nævner jeg et Krus med Sølvlaag. Dette Laag er i flere Henseender ejendommeligt. Det er meget fint udsmykket og bærer Aarstallet 1740 foruden to adelige Vaaben. Men midt i Sølvlaaget er indsat en Medalje fra 1717, præget til Minde om 200 Aarsdagen for Indledningen til Reformationen, hin navnkundige Dag, da Luther opslog sine 95 Sætninger paa Kirkedøren i Wittenberg. Mellem de mange smukke Genstande af Messing og Kobber fandtes en simpel, glat Messingkande, en gammel Alterkalk fra en Kirke; dens Skæbne ligger indhyllt i Taage, indtil den havner i et Husmandshjem, hvor den blev fundet af den nuværende Ejer.

Om gammel Landbosyssel mindede en Mængde grovere Ting. Morsomt virkede vel nok et Par flettede Vognsider med tilhørende »Magasin« og forsynede med Kroge til Agestole. Mellem Tøjerne lagde man især Mærke til et mægtigt fransk Sjal og et »Loklæde«, brugt til at dække Vægge og Halm med, naar der skulde være Gilde i Loen. En Navneklud fra 1829 var et ualmindelig smukt Arbejde; ikke saa sært, at den Kvinde, der syede den, opnaaede Landhusholdningsselskabets Sølvmedalje for sine Haandarbejder.

Som et Glimt af verdenshistoriske Hændelser virkede en lille Træske med Navnetræk og Aarstallet 1806, lavet i Frankrig af

den nuværende Ejers Bedstefar, der gennem en Aarrække deltog i Napoleonskrigene. Æsken indeholdt den gamle Soldats Barberkniv.

Over et Par Byhorn fra Køng og Flemløse var der en Duft af gamle Tidens Landsbyliv, om end Hornene selv ikke udmærkede sig ved nogen særlig høj Alder. En Række Optegnelser bragte Bud fra Stemningslivet i ældre Tider. Hertil hørte nogle Breve fra Soldater i 1864 og et Par omhyggeligt skrevne gamle Visesamlinger. Sansen for Sang og Poesi — under de Former, som den Gang var tilgængelige for Menigmand — har altsaa for henimod 100 Aar siden været levende mellem vestfynske Bønder. Ogsaa den nyere Historie fik man et Glimt af gennem en Samling Fotografier af »Glamsbjerg gennem et Halvthundrede Aar«.

Endelig kan det nævnes, at der til Hjemstavnsudstillingen — efter Tilskyndelse af Forstander Olaf Skov — knyttedes en dramatisk Opførelse af »Vestfynske Billeder« med Optrin fra Egnens Historie og Folkeliv: »Rasmus Nyerups Drøm« af Olaf Andersen, »Ambrosius Stub« af Martin N. Hansen og »Lars Pæjsens Gile« af Jørgen Banke.

Udvalget for Hjemstavnsudstillingen i Glamsbjerg havde følgende Sammensætning: Tømrermester Offer Jensen, Flemløse, Læge H. Bisgaard, Glamsbjerg, Bygmester Marinus Jensen, Glamsbjerg, Forstander Olaf Skov, Køng Højskole, Gaardejer Jørgen Nielsen, Kirke Søby, Trafikassistent Jacobsen, Tommerup, Fru Eline Andersen og Højskolelærer Olaf Andersen, Solvang, Tommerup (sidstnævnte Formand).

De to Udstillinger har vist, at den gamle Bondekultur omfattes med Kærlighed og Forstaaelse i mange af Egnens Hjem. Paa Grundlag af denne glædelige Kendsgerning har der indenfor Hjemstavnsudvalget været talt om at optage Arbejdet for at frede en vestfynsk Sulegaard og indrette den som Egnsmuseum. Denne smukke Opgave vil forhaabentlig kunne løses i den nærmeste Fremtid.

Olaf Andersen.